

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

В. П. РЕШЕТИЛО, д-р. екон. наук, проф.,

зав. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

Т. В. МИХАЙЛИК, магістр

Харківський національний університет міського господарства

Імені О. М. Бекетова, м. Харків

Аналіз свідчить про наявність значного розриву в показниках наявного доходу у розрахунку на одну особу в розрізі регіонів України. Найвище значення цього показника є характерним для східних областей країни. У 2018 р. наявний дохід у розрахунку на одну особу в Київській, Дніпропетровській і Запорізькій областях перевищував аналогічний показник у середньому по Україні на 19 %, 14 %, 11 % відповідно. У той же час у таких західних областях України, як Волинська, Рівненська, Тернопільська і Чернівецька наявний дохід у розрахунку на одну особу був на 20 % нижчим від середнього по Україні. Найнижче значення наявного доходу у розрахунку на одну особу було характерне для Закарпатської області. Розходження в рівні наявного доходу спричиняє формування відмінностей у економічній поведінці домогосподарств у регіонах України. У свою чергу, ступінь ефективності функціонування трудових ресурсів регіонів України перебуває в тісній залежності від економічної поведінки домашніх господарств, що формується під впливом інституціонального середовища.

Особливу увагу варто звернути і на той факт, що у 2018 р. ринок праці характеризувався найвищим рівнем в Київській та Харківській областях, а в Тернопільській області показник потреби в працівниках на заміщення вільних робочих місць був найнижчим по Україні. Таким чином, стає очевидним тісний взаємозв'язок між регіональними особливостями виробництва доданої вартості й станом ринку праці: області з високою концентрацією промислової діяльності

характеризуються більш ефективним використанням ресурсів домашніх господарств, низьким рівнем безробіття, високим рівнем потреби підприємств у робочій силі, відносно високою заробітною платою, ніж області, ВРП яких переважно виробляється за рахунок сільського господарства й сфери послуг. Регіональні особливості ринку праці спричиняють формування відмінностей в економічній поведінці домашніх господарств, розміщених у різних регіонах України. Домогосподарства, розміщені у більш розвиненому регіоні, більшою мірою орієнтовані на зайнятість у сфері найманої праці, у менш розвиненому регіоні – на використання різних стратегій виживання, у першу чергу – зовнішньої трудової міграції. Напрямок міграційних поїздок і характер їхнього здійснення представниками домашніх господарств східних і західних областей України істотно відрізняється. Українці все менше довіряють державі і її інститутам. На основі емпіричних досліджень доведено, що рівень довіри в суспільстві прямо пропорційний рівню економічного розвитку – існує чітка кореляція між рівнем довіри і рівнем душевого ВВП, рівнем інвестиційної активності та іншими економічними показниками. Враховуючи, що в Україні найнижчі доходи серед європейців, можна засвідчити і низький ступінь довіри в суспільстві.

Вихід з інституційних пасток (бідності, недовіри, корупції тощо) можливий лише за участі держави. Державна політика має змінитися з короткострокової моделі на довгострокову та сприяти розвитку інноваційної національної економіки, стимулювати розвиток вітчизняного людського капіталу (вкладати кошти в науку, освіту, культуру, тощо). Тоді й вітчизняні економічні суб'єкти почнуть мислити категоріями майбутнього, здійснять довгострокові інвестиції, змінять свою поведінкову модель із короткострокової на довгострокову. Тільки тоді, коли вітчизняні економічні агенти почнуть одержувати вигоду від дотримання цивілізованих правил поведінки довгострокової моделі, можна очікувати трансформації неефективних інститутів та ефективного економічного зростання. Таким чином, ураховуючи особливості менталітету українців, можна стверджувати, що в Україні активний

соціальний прошарок відсутній, що виявляється в амбівалентності організаційних зв'язків, несформованої ідентичності, неінституційному характері низки норм та правил.